

Kohti uutta kirjaa
Verkkovalmennuskurssi omaa kirjaa suunnitteleville
© Kustannus Aarni 2019

OPPITUNTI 7

- JUONIKERTOMUS, SYNOPSIS JA KÄSIKIRJOITUS -

Kustannusosakeyhtiö Otavan jännitysromaanin kirjoituskilpailu RIKOS 2019 päättyi 31.5.2019. Otavan kilpailun kilpailuohjeissa pyydettiin lähettämään ”teoksen synopsis ja 100 ensimmäistä käsikirjoitussivua.”

Kohti uutta kirjaa –valmennuksen päättävän luvun aiheena on juonikertomus ja synopsis sekä niiden suhde käsikirjoitukseen

7.1. JUONIKERTOMUS on vain kirjoittajan omaan käyttöön

Suorasanaisen teoksen juonikertomus kuvaa sen tapahtumat aikajärjestyksessään, eli kerrottu aika esitetään siinä järjestyksessä kuin asiat tapahtuivat. Juonikertomus on dokumentti, jonka kirjoittaja tekee vain itseään varten. Sen avulla hän voi tarkistaa, ettei käsikirjoitukseen tule ns. ’klaffivirheitä’.

Klaffivirhe tarkoittaa epäloogisuutta ajan tai paikan käytössä. Henkilö saattaa käydä nukkumaan keskiviikkona ja herätä tiistaina, tai henkilö voi herätä Helsingissä mentyään nukkumaan Lahdessa.

Klaffivirhe tarkoittaa myös asioita, mitä henkilö voi tietää tai muistaa. Hän voi tietää toisen henkilön nimen vain jos se on tullut tutuksi aiemmin, joko esittelyn kautta tai kertojan lauseilla. Sitä ennen hän ei voi puhutella toista ihmistä tämän nimellä.

Juonikertomus on pelkistettynä tarinan a – b – c –tapahtumaketju (ks. luku 4). Se on tehty oikein, kun se alkaa a:sta ja kulkee pisteen b kautta pisteeseen c. Nämä pisteet esiintyvät aikajanalla aina järjestyksessä a – b – c. Ennen kuin b voi tapahtua, on a:n tapahduttava, ja c voi tapahtua vasta a:n ja b:n jälkeen.

Esimerkikkitarinassamme juonikertomuksen voisi kuvata esimerkiksi näin:

- a) Veljekset Jesse ja Pete ajavat autolla Lahden moottoritietä
- b) Veljekset pysähtyvät Mäntsälässä kahville ja Jesse tapaa tietämättään tulevan vaimonsa Sirun ensimmäistä kertaa.
- c) Veljekset jatkavat matkaa kohti Vantaata.

On tärkeää tajuta, että *teoksen aikarakenne* on eri asia kuin juonikertomus. Aikarakenne ilmoittaa, missä järjestyksessä tapahtumat kerrotaan, ja se on osa teoksen synopsista, josta kerrotaan lisää alla. Proosan kerronta seuraa hyvin harvoin täysin kerrottua aikaa. Voisi sanoa, että käytännössä kaikissa suorasanaissa kertomuksissa siirrytään sujuvasti niin eteen- kuin taaksepäin. Yksinkertaisimmillaan tämä tapahtuu vaihtamalla verbin aikamuotoa:

En tiedä, kuinka minun pitää käyttäytyä. *En ole* aiemmin joutunut vastaavaan tilanteeseen. Koulussakin minulle *opetettiin* vain, että vanhempi henkilö ottaa pöydästä ensin.

Yllä olevassa yksinkertaisessa esimerkissä ensimmäinen lause paljastaa kerronta-ajan, ja sen aikamuoto on preesensissä. Toisessa lauseessa kertoja kertoo yleisestä: ettei hänellä ole joutunut vastaavantyyppiseen tilanteeseen aiemmin, ja aikamuoto on perfektin. Viimeisessä lauseessa siirrytään menneeseen, jonka voi kirjoittaa niin imperfektissä kuin pluskvamperfektissä.

Juonikertomuksessa esimerkin lauseet esitetään toisin päin. Olettaen, että kaikki esimerkin lauseet ovat juonen kannalta tärkeitä, ne esitettäisiin juonikertomuksessa seuraavasti:

- a) Kertojalle opetetaan koulussa pöytäetikettiä.
- b) Kertoja ei joudu kokeilemaan oppeja käytännössä
- c) Kertoja joutuu tilanteeseen, jossa hänen pitäisi osata käyttäytyä oikein

7.2. Suorasanaisen teoksen synopsis

Seuraavaksi pääsemme kirjoitustyön kannalta keskeiseen työpaperiin, synopsiskeen. Synopsis esittää samanaikaisesti, mitä romaanissa kerrotaan ja missä järjestyksessä ja logiikalla tapahtumat kerrotaan. *Synopsis on käsikirjoituksen kerrontasuunnitelma.*

Synopsis, toisin kuin juonikertomus, on jo puolijulkinen dokumentti. Se voi olla esimerkiksi kirjailijan ja kustannustoimittajan yhteinen työkalu. Usein – kuten Otavan Rikos 2019 – kirjoituskilpailussa – synopsis on tarinan tiivistelmä, jolla kirjoittaja myös markkinoi teostaan ja osaamistaan.

Synopsis voi olla myös eräänlainen käsikirjoituksen myyntikirje ammattilukijalle, ja siinä tulee kirjoittaa auki käsikirjoituksen kaikki olennainen. Synopsisessa esimerkiksi 'spoilataan' eli pilataan osa jännityksestä – Esimerkiksi rikoskirjan synopsisessa kerrotaan suoraan, kuinka tutkija saa ensimmäisen vihjeen murhaajasta, ja alkaa epäillä sitä-ja-sitä. Siinä ei paljasteta oikeaa murhaajaa vaan se logiikka millä lukijaa pyritään kuljettamaan oikean murhaajan jäljille.

Seuraavassa on esimerkki oman Otavan kilpailuun lähettämäni työni synopsisen ensimmäisistä luvuista. Nostan siitä muutamia huomioita pohdittavaksesi; *olen merkinnyt huomiot kursivilla:*

Teos XX, synopsis

ESIPUHE

Vallaton kipinä leikkii mustassa hormissa. Kerrotaan, kuinka syysillan tulen pito sytyttää nokipalon talossa, jossa mieshoitaja on laittamassa vanhaa miestä yöpuulle. Palo sammuu omia aikojaan äänettömästi pöllähtäen, eikä kukaan ole todistamassa nokipaloa

I OSA: TUHO

1.

Romaani alkaa ns. *Villmanin talon* tulipalosta eräänä *toukokuun alun* yönä. Talo on 1900-luvun alussa valmistunut perinnetalo, joka on kuulunut kaupungin yhdelle merkittävistä kulttuurisuvuista. Talosta pelastuvat täpärästi vanha lehtori Bengt Villman sekä hänen lähihoitajansa Arttu Valli. Rakennus tuhoutuu palossa korjauskelvottomaksi.

2.

Talon tytär Helena Villman saapuu *seuraavana* päivänä palopaikalle ja alkaa kartoittaa vahinkoja. Häntä järkyttää erityisesti yläkerran herrasväen puolen täydellinen katoaminen, konkreettisesti taivaan tuuliin.

Helenan *puhelimien viestisovellus* piippaa tiuhaan. Sen kautta lukija saa tietää Villmanin taidesäätiöstä, jonka hoitokunnan jäsenet kyselevät vanhan Bengtin vointia. Taloudenhoitaja kysyy kokoelmasta. Tuhoutuneessa salissa oli muutama sodanjälkeisen suomalaisen kuvataiteen merkkiteos, jotka kuuluivat yli sadan teoksen Villmanin taidekokoelmaan. Tämän lisäksi vanhuksen ja Artun vointia kysyy Sakari Majalahti, nelikymppinen freelance-toimittaja. Helena pitää häntä outona lintuna, hieman pelottavanakin.

Helena saa kyydin palopaikalta sairaalaan tuttavaltaan, rakennusmestari Timo Lehdolta. Timo on järkyttynyt palosta, mutta eri syistä kuin muut. *Helenan ja Timon välillä on jännitteitä*, outo keskinäinen epäily, että toinen olisi jotenkin aiheuttanut tulipalon. Kohtaus kätkee enemmän kuin paljastaa heidän suhteestaan ja historiasta.

Huomioita synopsisseen kuuluvista asioista

ESIPUHE – TUHO – 1. luku – 2.luku

Synopsis kannattaa numeroida ja otsikoida identtisesti käsikirjoituksen kanssa. Nämä otsikot näyttävät yhdellä silmäyksellä kirjan perusrakenteen.

vallaton kipinä leikkii – Synopsikseen voi kirjoittaa jo joitakin tavoiteltuun ilmaisuun ja näkökulmaan liittyviä asioita. Oheisella fraasilla pyritään kertomaan synopsiksen lukijalle, että prologissa haetaan 'kipinän näkökulmaa' romaanin keskeiseen tapahtumaan

Villmanin talon – Synopsiksen alku on aina sen ekspositiota eli esittelyosaa, jossa esitellään keskeiset henkilöt ja tapahtumapaikat.

syksyllän – toukokuun alun - seuraavana päivänä – Synopsis kannattaa jakaa jaksoihin kerrotun ajan aikarakenteen mukaan.

talon tytär Helena – Keskeisten henkilöiden joukossa on aina muutama juonen kannalta tärkein henkilö. Kirjan ensimmäisessä luvussa kannattaa esitellä heistä yksi tai kaksi.

puhelimien viestisovellus – Lukijan on hyvä tietää kirjan kerronta-aika. Viestisovellus –sana kertoo, että elämme 2010-luvun loppua. Samalla se tarjoaa kätevän välineen esitellä kirjan muita keskeisiä henkilöitä.

Helenan ja Timon välillä on jännitteitä – Kirjan ensimmäinen tärkeä suhde ihmisten välillä kannattaa esitellä jo synopsiksen alussa.

toinen olisi jotenkin aiheuttanut tulipalon – Jännitettä ei kuitenkaan pidä purkaa saman tien kertomalla esimerkiksi, oliko aiheuttanut. Ammattilukijaakin kannattaa pitää jännityksessä – eli tiputella vastauksia identtisesti käsikirjoituksen rakenteen kanssa. Lukijalle kerrotaan siinä, miten jännitystä rakennetaan, puretaan, ja totuus paljastetaan.

7.3. Kuljeta juonikertomusta, synopsisista ja käsikirjoitusta rinnakkain

Juonikertomuksen ja synopsiksen ensimmäiset versiot kannattaa kirjoittaa ennen käsikirjoitustyön aloittamista. Käsikirjoitukseen on tässä vaiheessa kirjoitettu korkeintaan ilmaisuharjoituksia, joissa makostelet kerronnan tyyliä, ihmisten puhetapoja ja psykologiaa.

Työ tekijäänsä neuvoo -sanonta päätee kirjaimellisesti suorasanaisten tekstin kirjoittamiseen. Vain harva meistä on sellainen kone, joka ”ensin suunnittelee ja sitten toteuttaa suunnitelman.”

Onkin välttämätöntä, että pysähdyt kesken kirjoitustyösi, esimerkiksi lukujen välissä, kertaamaan kirjoittamaasi ja punnitsemaan sitä niin juonikertomusta kuin synopsisista vasten. Sääntö, joka on ainakin omassa kirjoitustyössäni toiminut on, että ”vähintään yksi kolmesta vaatii pientä korjausliikettä joka luvun jälkeen.”

Jos korjausliike on tehtävä juonikertomukseen – jokin tapahtumien järjestyksessä ei tunnu enää kirjoitustyön jälkeen hyvältä - laita synopsis ja käsikirjoitus reilusti lepäämään niin kauan, että saat rukattua juonikertomuksen uudestaan loogiseksi ja vedenpitäväksi. Siirrä sen jälkeen nämä tehtyt muutokset synopsisiin ja kirjoita sitä niin kauan, että kerronta tuntuu myös pärjäävän hienosti tämän uuden tapahtumajärjestyksen kanssa.

Vasta tämän jälkeen on aika palata käsikirjoitukseen. Juonikertomuksessa ja synopsisissa tehtyt rukkaukset pistävät todennäköisesti käsikirjoitusta kunnolla uusiksi, ja nyt sinulta kysytään kovasti luonnetta. Jokaisen kirjoittajan vihaama fraasi 'kill your darlings' toteutuu, ja joudut siivoamaan upeasta kerronnasta todennäköisesti sivutolkulla aineistoa roskakoriin.

Palkinto tehdystä työstä on kuitenkin kaiken työn arvoinen.

Kirjoittaessasi käsikirjoitusta kertoja tai henkilö saattaa lähteä ”viemään tekstiä”, eli sinulle tulee tunne, kuin joku toinen tekisi tahtoasi ja suunniteltua vastaan. Tämä on poikkeuksetta hyvä merkki. Anna kertojasi viedä tarinaa vapaasti, tai henkilöidesi puhua, toimia ja reagoida haluamallaan tavalla, vaikka se yllättäisikin sinut. Se on vain merkki siitä, että juonikertomus ja synopsis alkavat pitää kutinsa, eli suunnitelmasi alkaa pitää vettä. Voit jo varovasti onnitella itseäsi. Pysähdy silloinkin jokaisen luvun tai kokonaisuuden jälkeen ja tarkista käsikirjoitustasi. Tarkastele kerronnan pienempiä yksiköitä: Miten henkilösi käyttävät kieltä ja mikä on kertojasi lauseen rytmi.

Tässä vaiheessa tarvitsetkin teoriaa enää varsin vähän. Enemmän on enää kysymys istumalihaksistasi. Nyt pitää antaa palaa. – Kirjoita käsikirjoituksesi ensimmäinen versio valmiiksi.

8. LOPPUSANAT

Kohti uutta kirjaa -kirjoitusoppaan teoriaosuus on nyt kahlattu läpi, ja sinun on aika huokaista vaikkapa kertaamalla tekemäsi harjoitukset. Jos olet tehnyt ne huolellisesti – ehkä aloittanut kirjoittajan päiväkirjan pidon ja kirjoittanut muutenkin jopa ylimääräistäkin – sinulla on nyt toivon mukaan kartta ja kompassi, joiden mukaan voit aloittaa oman kirjasi.

Metsä on sakea ja maasto töyssyistä, mutta onko tämä metsäläisten kansa säikähtänyt ennenkään kunnan korpivaelluksia. Ei ole

Lopun kohotahdiksi haluan nostaa myös oman uskontunnustukseni, mitä on kaunokirjallisuus. Ole vapaa ja rohkea. Ole uuttera. Menestystä kirjoitushankkeellesi:

§1

”Hyvä kaunokirjallinen käsikirjoitus voi käsitellä mitä aihetta tahansa, jopa sellaista, jota esimerkiksi itsesuojeluvaiston omaava toimittaja kiertää. Kaunokirjallinen teos voi kertoa ymmärtäen väkivallantekijästä tai hyväksikäyttäjistä. Samalla on kuitenkin tärkeää, ettei se hyväksy hänen toimintaansa. – Tämä näennäinen paradoksi on mahdollista vain kaunokirjallisuudelle, koska se tuntee käsitteen teema.

§2

”Kaikessa kaunokirjallisuudessa täytyy olla mukana runoutta. Runoudella tarkoitan tällöin kielen rytmiä ja sanojen sointia sekä sanavarastoa, jota kirjoittaja käyttää korvatakseen ja varioidakseen suomen kielen yleisimpiä ilmaisuja. Näin kirjoittaja välttää myös yleisimmän ammattitautin, tautofonian, joko sanassa tai fraasissa.

§3

”Käsikirjoituksen ilmaisu paljastaa, kuinka valmis kirjoittajan oma ääni on. Ilmaisulla tarkoitetaan sitä, kuinka kirjoittaja muodostaa lauseita ja rakentaa jaksoista lukuja.

§4

”Kaunokirjallisuudelle, edes kovaksikeitetyille rikosromaneille tai viihderomaanille, ei ole oikeinkirjoitusohjeita, joita seuraamalla siitä tulee automaattisesti hyvää. Kirjoittajan kielen

erottuvuus on sen sijaan hyve, jolla aina joku ponnistaa massojen marginaalista tunnettuuteen.

§5

"Älä säästä sanoissa, mutta säästä välimerkeissä" on yleisohje sujuvan kaunokirjallisen tekstin kirjoittamiseen. Parhaat suorasanaisten tekstin välimerkit ovat pilkku ja piste. Tämän lisäksi dialogissa on hyvä käyttää vuorosana- eli repliikkiviivaa tai lainausmerkkejä. Huutolauseissa ja kysymyslauseissa käytetään pisteen sijasta ao. välimerkkiä.

§6

"Toisin kuin asiatekstissä, kaunokirjassa voidaan myös rikkoa vakiintunutta kielioppia. Jos asia on perusteltua, virkkeen voi päättää ja aloittaa mihin/millä sanalla tahansa ja lauseissa ei tarvita perinteistä subjektia tai predikaattia. Virkkeen voi jopa aloittaa pienellä kirjaimella. – Kaunokirjailija luo oman kielioppinsa, jonka lukija omaksuu tekstin ensimmäisten sivujen aikana. Tuo kielioppi on osa kirjailijan ilmaisua ja tyyliä.

§7

"Kysy itseltäsi, miksi tekstisi pitää tulla kirjoitetuksi. Yksikään kaunokirja ei elä ilman aihetta, pelkkänä taidokkaana kerronta- ja muotokokeiluna. Aiheen ei tarvitse kuitenkaan olla ainutkertainen. Juuri ns. tavallisesta versoo useimmiten kiinnostavin kirjallisuus.

§8

"Kun toimittaja valitsee artikkelinsa aiheen, hän pohtii, miksi jokin yhteiskunnan tai kulttuurin ilmiö täytyy saattaa näkyväksi. Kirjailija antaa tämän lisäksi aiheelleen tulkinnan, josta käytetään nimitystä teema. Teema ei löydy puhtaasti mistään, mikä on kirjoitettu käsikirjoitukseen, vaan kukin lukija määrittelee sen oman elämänkokemuksensa perusteella. Luota siksi kirjailijana lukijaan vertaisenasasi, yhtä moraalisenä ja älyllisenä olentona kuin itse olet. Kirjoita lukijasi tasolla. Älä opeta äläkä saarnaa, mutta älä myöskään pyydä anteeksi.

§9

"Viimeisenä i kaunokirjallisuuden aiheen käsittelyyn kuuluu vaikeasti määriteltävä ominaisuus, 'ihme'. Jopa silloin, kun aihe on arkipäiväinen ja sen käsittely naturalistista eli todellisuus esitetään paljaimmillaan, ihmeen on oltava mukana.

Ihme on eräänlainen raolleen jätettävä ovi, jonka kautta lukija löytää takaisin arkeensa lukukokemuksensa jälkeen. Se voi olla pelkkä kauniin muotoinen pilvi hurmeisen tantereen päällä tai se voi olla muisto, laulunpätkä, ihmisen kasvot, jotka eivät suoraan liity kerrottaviin tapahtumiin. Ihmeen kautta lukija jää pohtimaan lukemaansa ja ehkä tuntee kohottuneenkin hetkeksi.

Kaikkea tätä on kaunokirjallisuus.

Kuusankoskella 31.5.2019

Pasi Luhtaniemi

Kustantajan nixsinurkka 7: VERBIT

Verbi on sanaluokka, jota voisi verrata siivoojiin, sairaanhoitajiin ja rakentajiin. Se tekee kielessä kaiken työn, samalla kun toiset saavat parempaa palkkaa ja vievät kaiken kunnian. Seuraavassa on pari kokemuseräistä havaintoa, mihin kirjoittaja kompastuu helposti, jos hän löysäilee verbien kanssa.

7.1. ILMAISUKYKYISET VERBIT

Oma erottuva ilmaisu ajatellaan helposti syntyvän siitä, kuinka elävästi ja omakielisesti kirjoittaja kuvaa todellisuutta. Tällöin pääosassan saavat adjektiivit ja adverbit. Verbit ovat kuitenkin vähintään yhtä tärkeitä ilmaisun välineitä. Yksinkertaistettuna voisi sanoa, että ilmaisu kaatuu helposti kahteen verbiin: olla, ja sanoa.

Mitä eroa on seuraavilla lauseilla?

Hän oli hämmästynyt lopputulokseta – Hän hämmästeli lopputulosta

– Otatko juotavaa? sanoin – Otatko juotavaa? ehdotin

Kirjoitamme helposti ensimmäisen rivin esimerkin mukana kieltä, jossa tekeminen (oli) ja sen tapa (hämmästynyt) erotetaan omiksi sanoikseen. Mikäli näin tehdään toistuvasti, tuloksena on helposti tautofonista ja jäykkää kieltä. Siksi kehotan aina kun mahdollista käyttämään verbiä, jossa tekeminen ja sen luonne on yhdistetty. Ilmaisu rikastuu.

Dialogia kirjoitettaessa helpoin johtolause kuuluu: x sanoi. Ihminen kuitenkin harvoin vain 'sanoo'. Useammin vuorosanan ilmaisuun liittyy jokin tunne, aina vuorosanaan liittyy tavoite. Verbi 'ehdottaa' sisältää toiveen toisen kanssa tehtävästä yhteisestä sopimuksesta ja samansuuntaisesta toiminnasta.

Luovalla verbien käytöllä saavutetaan parhaassa tapauksessa kielen ekonomisuus: lauseet lyhenevät ja ilmaisu napakoituu. Samalla välttyt olla- tai sanoa-verbien tautofonialta, joka on puuduttavaa ja kieltä köyhdyttävää.

7.2. AIKAMUODOISTA

Aikamuodot on jokaiselle kirjoittajalle haastavia, ja siksi haluankin vielä viimeseksi kirjoittaa, muutaman sanan verbien aikamuodoista. Kysymyksessä on ilmaisun osa-alue, jossa jokaisella kirjailijallakin on välillä tekemistä.

Kerronta-ajan aikamuodot

Realistisen kerronnan luontevin ja helpoin aikamuoto on imperfekti, ja mikäli oman ilmaisun kanssa on vielä muutenkin arpomista, suosittelen aina käyttämään kerronta-ajan aikamuotona sitä. Kertojan etäisyys kerrottavaan on silloin suurempi, kuin preesens -muotoisessa kerronnassa, eikä kertojan tarvitse miettiä niin tarkkaan kerronnan fokalisaatiota: mitä kertoja voi tietää kerrottavastaan.

On kuitenkin tarinoita, joiden kertomiseen preesens on ylivoimainen kerronta-ajan aikamuoto. Tällaisia ovat tarinat, jotka kerrotaan tiukasti minä-kerronnan kautta. Todellisuus tavoitetaan niin kuin se on nyt ja omasta näkökulmasta, yhtenä ja todistusvoimaisena.

Menneen ajan aikamuodoista

Kun kerronta-ajasta kerrotaan imperfektissä, aikaisemmin tapahtuneesta pitää tällöin kertoa pluskvamperfektissä. Tämä aikamuoto tekee kuitenkin johdonmukaisesti ja kirjakielen mukaan toistettuna kerronnasta jäykkää. Siksi suomen kielessä onkin kirjoittamaton sääntö, jonka mukaan menneestä kertovan jakson ensimmäinen virke pitää olla pluskvamperfektissä, mutta jos koko jakso tapahtuu samassa menneessä ajassa, aikamuodon voi vaihtaa takaisin imperfektiin jakson loppuun saakka.

Kun kerronta-aika on preesensissä, aikaisemmin tapahtuneesta voi kertoa sekä imperfektissä että pluskvamperfektissä. Preesens voikin olla oikea perusaikamuotovalinta, kun kerrotaan imperfektissä aiemmista tapahtuneesta, jossa kerrotaan pluskvamperfektissä vielä aikaisemmista tapahtumista.

Perfektii asettuu edellä kerrotun ajan ja aikamuotojen hierarkian ulkopuolelle. Se kertoo aiemmin tapahtuneesta toiminnasta, joka voi jatkua edelleen.

Johdonmukaisuutta kerrontaan

Verbin aikamuodot ovat myös yksi yleisin asia, jossa kirjoittajan kieli horjuu. Yleisin virhe on, että hän aloittaa vakuuttavasti preesensissä, mutta lipsahtaa sitten perusteetta ja kesken jaksoa imperfektiin. Toinen yleinen virhe on käyttää pluskvamperfektiä ja imperfektiä satunnaisesti sekaisin keskenään.

Tämän lyhyen muistutuksen lopuksi kehotan vain lainaamaan kirjastosta laatukirjoja, ja tutkimaan verbin aikamuotojen käyttöä siellä. Se, joka osaa verbinsä oikein, tekee aina vaikutuksen ammattilukijoihin.

LOPUKSI: KUINKA LÄHESTYÄ KUSTANTAJAA

Kohti uutta kirjaa –valmennuksen viimeisessä valmennuskokonaisuudessa ei ole enää palautettavia tehtäviä. Palautettavana voit pitää sen sijaan käsikirjoitustasi. Jos lähetät Kustannus Aarnille tämä valmennuksen innoittaman käsikirjoituksen vuoden sisällä siitä, kun sait 7. tunnin aineiston, käsikirjoituksesi on luettavien ja harkinnassa olevien käsikirjoitustemme *pinon päällimmäisten joukossa*. Aika näyttää, pääsemmekö siitä kustannusyhteistyöhön. Toivottavasti.

Suomessa on karkeasti jaoteltuna kahden tyyppisiä kustantamoita. Tarvepainot ja palvelukustantamot julkaisevat asiakkaan kirjan ilman kustannuspäätöstä, eli ne ovat varma mutta varmasti myös maksullinen reitti omaan kirjaan. Tarvepainojen kroonien ongelma on myös kirjan uskottavuus, kun kirjoittaja pyrkii saamaan sen kirjaston hyllylle, koska tarvepainojen kautta julkaistaan hyvin monentasoista kirjaa.

Kustannus Aarni on ns. perinteinen kustantamo, joka tekee joka kirjasta itsenäisen ja riippumattoman kustannuspäätöksen. Perinteisten kustantamoiden päätösten arviointikriteerit vaihtelevat kustantamosta toiseen. Siksi, mikäli perinteinen kustantamo on se tie, jota haluat koittaa, sinun kannattaa tutustua kandidaatteihin jo ennakoon, ettet tee turhaa työtä.

Paras paikka kustantamon arviointiin ovat sen omat verkkosivut. Niiden rinnalla kannattaa tutustua tarkasti siihen, minkä tyyppistä kirjallisuutta kustantamo on julkaissut viimeisten vuosien aikana. Kolmanneksi suosittelen kirjastokäyntiä, koska moni kakku on päältä kaunis: Kustannustoimittaminen on työvoimavaltainen menoerä, josta monet kustantamot valitettavasti tinkivät nykyaikana. Jos kustantamon kirjoista löytyy typoja ja kömpelöä kieltä, tee omat johtopäätöksesi.

Kun potentiaaliset kustantamot on valittu, paras tapa lähestyä kustantajaa on tehdä kirjaimellisesti kustantamon verkkosivujen ohjeiden mukaisesti. Jos verkkosivuilla on lomake, jolla lähestymistä toivotaan, täytä se, älä lähetä sähköpostia. Jos sähköpostin

saatekirjeelle on annettu maksimimitta, älä ylitä sitä. Jos kustantamo pyytää käsikirjoituksen synopsiksen ja tekstiotteen x sivusta, tee juuri näin.

Vapaamuotoisissa sähköpostihakemuksissa auttaa aina, kun osoitat tietäväsi jotakin kustantamosta. Aarnin kohdalla tuo kustantajaa miellyttävä tieto olisi esimerkiksi, että luin nettisivuiltanne, että julkaisette kirjoja historiasta, tämä on viittaus sloganiimme ”kirjoja historiasta, nykyajasta ja mahdollisista maailmoista” – Myös kustantaja on ihminen, ja tunne siitä, että postin lähettäjä on tutustunut kustantamoon ennakkoon antaa hakijasta hyvän kuvan.

Käsikirjoituksesta saatekirjeessä kannattaa kirjoittaa lyhyesti ja asiallisesti. Ylisanoja ja myyntipuhetta kannattaa välttää, mutta älä tietenkään myös vähättele itseäsi. Käytä verbejä. Jos käsikirjoituksesi aihe on tuore ja poikkeava, kerro se selkeästi ja esimerkeillä sukulaisteoksista. Jos tärkeintä siinä on kieli ja ilmaisu, kerro ilmaisun lähtökohdista ja esikuvista. – Esimerkit auttavat kustantajaa laittamaan tekstisi kirjallisuuden kartalle.

Viimeisenä muista, että kaikki kustantajat ovat samanaikaisesti markkinoilla. Lähetä aina teoksesi kaikille niille kustantamoille, jotka tuntuvat sinusta kiinnostavilta, ja tartu ensimmäiseen tarjoukseen, riippumatta siitä, onko Wsoy vielä vastannut – Kustantamoiden vastausajat ja -politiikka vaihtelevat, eikä ns. löysään hirteen kannata jäädä roikkumaan.

*

Kiitos yhteisestä matkastamme. Toivottavasti tapaamme vielä!

Pasi Luhtaniemi
kirjoitusvalmentaja / kustantaja
Kustannus Aarni oy.